

ТАҚЫРЫБЫ:
ТӘРБИЕ ӘДІСТЕРІ,
ТҮРЛЕРІ, ҰЙЫМДАСТЫРУ
ФОРМАЛАРЫ. ОҚУШЫЛАР
ҰЖЫМЫН ҰЙЫМДАСТЫРУ
ЖОЛДАРЫ. СЫНЫПТАН
ЖӘНЕ МЕКТЕПТЕН ТЫС
ЖҰМЫСТАР.

ЖОСПАРЫ:

- ❖ 1. Тәрбие әдістері.
- ❖ 2. Тәрбие процесін үйымдастырудың формалары.
- ❖ 3. Оқушылар ұжымы – тәрбие үйымдастыру ортасы.
- ❖ 4. Сыныптан және мектептен тыс тәрбие жұмысын үйымдастыру.

• Тәрбие әдісі дегеніміз:

- жеке басқа ықпал ету құралы;
- тәрбиешілер мен тәрбиеленушілердің іс – әрекетінің өзара байланыс тәсілдері;
- тәрбие мақсатына сай окушылардың санаы мен ерік күшіне ықпал ету тәсілдерінің жиынтығы;
- тәрбие мақсатына жету жолдары.

Тәрбие әдісі – қойылған мақсатқа жетудегі окушылар ұжымы мен тәрбиешілер іс-әрекетінің күрделі жиынтығы

Педагог, тәрбиешілердің тиімді
қолданатын тәрбие әдістері

❖ Тәрбие әдістері:

- ❖ 1. Жеке адамның санасын калыптастыру:
әңгіме, пікірталас, сендеру, этикалық әңгіме, үлгі-өнеге;
- ❖ 2. Іс-әрекеттің үйымдастыру және қоғамдық тәлім-
тәрбиеге үйрету: педагогикалық талап, қоғамдық
талап, үйрету, жаттығу, тәрбиелік жағдаяттар;
- ❖ 3. Мінез-құлықты көтермелей әдістері: мадактау,
марапаттау, жазалау, жарыс.

Тәрбие түрлері

- Ақыл-ой мәдениеті
- Адамшершілік тәрбиесінің негіздері
- Еңбек тәрбиесінің негізі
- Экономикалық тәрбие
- Құқық және саяси тәрбие
- Экологиялық тәрбие негіздері
- Эстетикалық тәрбие
- Дене тәрбиесі

ТӘРБИЕ ПРОЦЕСІНІЦ ҰЙЫМДАСТЫРУ ФОРМАЛАРЫ

- ❖ «Форма» латын сөзінен енген, ұйымдастыру тәсілі деген мағынаны береді.
- ❖ Тәрбие жұмысын ұйымдастыру формасы – тәрбиеші мен тәрбиеленуші қарым – қатынасын және әртүрлі ішкі байланыстарды айқындайтын, тәрбие жұмысын ұйымдастыру тәсілі.
- ❖ Тәрбие жұмысын ұйымдастырудың формасы кең мағынасында тәрбие жұмысын тұтас ұйымдастырумен сипатталады. Яғни, оку процесі кезіндегі, сыныптан, мектептен тыс тәрбие жұмыстары және отбасы тәрбиесі, т.б. бүкіл тәрбие жұмыстарының процесі.

ТӘРБИЕ ЖҰМЫСЫН ҮЙЫМДАСТЫРУ ФОРМАЛАРЫ:

- ❖ 1. **Жеке**: хабарлама даярлау, көркем өнер нөмірлерін даярлау, ұсынылған кітаптарды оку.
- ❖ 2. **Топтық**: үйірмелер, клубтар, балалар лагері, қоғамдық үйымдар.
- ❖ 3. **Көпшілік**: сынып сағаты, кештер, ертенгіліктер, сайыстар, жарыстар.

❖ Тәрбиелік іс – әрекетті әдісіне қарай жүйелеуге болады:

1. *Сөздік формалар* (жиналыс, саяси хабарлар, баяндама, оқырман конференциясы, пікірталас, кездесулер,)
2. *Тәжірбие формалар* (жорық, саяхат, олимпиада, сайыстар, жас техниктер, натуралистер үйірмелері.)
3. *Көрnekілік формалары* (мектеп мұражайы, енбек, соғыс ардагерлерінің залдары, көркемөнер көрмелері, кітап көрмелері, т.б.)

Жоғарыда келтірілген жүйелер тәрбие жұмысын ұйымдастыру формаларының барлығын қамтиды. Соңғы кезде тәрбие жұмысын ұйымдастырудың жана формалары канат жаюда, атап айтсак, әртүрлі ерікті клубтар, ғылыми коғамдар, мектеп көркемөнер театрлары, дебаттар, т.б.

СЫНЫП ҰЖЫМЫН ҚҰРУ МЕН ТОПТАСТЫРУДЫҢ НЕГІЗГІ ЖОЛДАРЫ

❖ Окүшылар ұжымы әртүрлі шараптарды ұйымдастыру процесі арқылы құрылады, дамиды, нығаяды. Мұндай шараптар ұжым өмірін мағыналы әрі қызықты етеді. Егер бірлескен іс болмаса, онда ұжымды топтастыру мен дамыту үшін адамгершілік тәрбиесін жинақтаудың қажетті жағдайлары болмайды. Оку жылы алдыңғы сыныпты жабдықтау, гүлдендіру, мектеп ауласын көгалдандыру шарапарына катысу т.б. осының бәрі окүшының ұжыммен байланысын сезінуіне және оның алдындағы жауапкершілік сезімін мойындауына көмектеседі.

• Окушылар ұжымы 3 кезеңнен тұрады. Ұжымның даму кезендерінің азықтық педагог А.С.Макаренко айқындаған.

Кезеңде окушылар ұжымы жеткіліксіз үйымдастан топ. Сондықтан мұғалім сыйып өмірін үйымдастыру үшін талап коюдан бастайды. Бірінші кезең барысында мынадай мәселелерді ескеген жөн:

- Ұжымды нығайтуға бағытталған мақсаттарды анықтау;
- Ұжым іс – әрекетінің дамуы;
- Жеке адам арасындағы қарым – катынас, іскерлік және гуманистік катынастың пайда болуы;
- Барлық ұжым мүшелері колдайтын белсенділердің іріктелуі.

Бұл кезеңде мұғалімнің негізгі қызметі – окушылардың ұжымдық іс – әрекетін үйымдастыру, оларды әртүрлі іс – шараларға катыстыру, ұжымды балаға педагогикалық ықпал жасайтын ортаға айналдыру.

❖ 2 кезеңде ұжым өзін – өзі басқаруға дағыланады, яғни сынып жетекшінің үйымдастырушылық қызметі тұрақты ұжым органдарына көшеді.

Мұғалімнің қызметі – коммуникативтік қызмет, яғни балалармен байланыс жасау, оқушылардың ынталыны арттыру, жалпы міндеттерді орындауда барлық оқушылардың күш – куатын нығайту.

Ұжымның бұл даму кезінде қос ықпал жасау принципі колданылады, яғни тұлғаға талап кою ұжым арқылы жүзеге асады.

❖ 3 кезең белсенді топтың және ұжымның іс – әрекетінің дамуымен сипатталады. Онда қоғамдық өмірдегі деректерді, күбылыстарды бағалауда қоғамдық пікір пайдаланылады.

Бұл саты – ұжымның өрлеу кезеңі. Ұжым өміріндегі іс – шараларды бірлесіп орындаудың арқасында ұжымдық гуманистік қатынастар дамиды. Демек, ұжымда бір – біріне ілтишті болу, жолдастарының куанышына, мұктаждығына тіл қатуға дайын тұру, міnez – құлық нормасын сактау, нормаға бағыну сиякты қасиеттер пайда болады.

СЫНЫП ҰЖЫМЫН ҚҰРУ МЕН ТОПТАСТЫРУДЫҢ НЕГІЗГІ ЖОЛДАРЫ

❖ Окүшылар ұжымы әртүрлі шараптарды ұйымдастыру процесі арқылы құрылады, дамиды, нығаяды. Мұндай шараптар ұжым өмірін мағыналы әрі қызықты етеді. Егер бірлескен іс болмаса, онда ұжымды топтастыру мен дамыту үшін адамгершілік тәрбиесін жинақтаудың қажетті жағдайлары болмайды. Оку жылы алдыңғы сыныпты жабдықтау, гүлдендіру, мектеп ауласын көгалдандыру шарапарына катысу т.б. осының бәрі окүшының ұжыммен байланысын сезінуіне және оның алдындағы жауапкершілік сезімін мойындауына көмектеседі.

СЫНЫПТАН ЖӘНЕ МЕКТЕПТЕН ТЫС ТӘРБИЕ ЖҰМЫСЫН ҰЙЫМДАСТЫРУ.

❖ Сыныптан тыс тәрбие жұмысын ұйымдастыру жолдары

Окушыларды тәрбиелеу тек сабакпен ғана шектеліп коймайды, ол сабактан тыс уақытта да жалғасады, терендетіледі. Сыныптан тыс жұмыстарға окушылармен жүргізілетін тәрбиелік, білімділік сипаттағы максатты түрде ұйымдастырылған шараптар жатады. Сыныптан тыс жұмыстар окушылардың бос уақытын тиімді ұйымдастыруға негіз болады. Сыныптан тыс жұмыстардың оку сағаттарының бір катар ерекшеліктері бар:

- ❖ **Бірінші ерекшелігі** еріктілік негізде ұйымдастырылады. Окушылар әртүрлі шараптарға қатысады ерікті түрде тандайды.
- ❖ **Екінші ерекшелігі** міндетті оқу бағдарламасы мен байланысты емес. Оның мазмұны мен формалары, окушылардың кызығушылығына, сұранысына байланысты болады.
- ❖ **Үшінші ерекшелігі** сыныптан тыс жұмыстарға қатысатын окушылардың жас ерекшеліктері әртүрлі.
- ❖ **Төртінші ерекшелігі** сыныптан тыс жұмыстарда көбінесе окушыларға өз бетімен жасайтын жұмыстар беріледі.
- ❖ **Бесінші ерекшелігі** тәрбие жұмысын ұйымдастыруда коғамдық пайдалы іс – әрекетке үлкен мән беріледі.
- ❖ **Алтыншы ерекшелігі** сыныптағы тыс жұмыстың формасынын, әдісінің әртүрлілігі.

❖ Сыныптан тыс шаралардың түрлері:

- Дистанция ойыны;
- Сыртқы істер клубы;
- Әдеби музикалық қоғам;
- Ғылыми зерттеу орталығы;
- Мектептен тыс мекемелер жұмысы;
- Зияткерлік жәрменке;

❖ Мектептен тыс мекемелер жұмысы:

Балалар мен жасөспірімдердің бос уақытын тиімді үйымдастыратын негізгі орталық база – мектептен тыс мекемелері. Балалармен мектептен тыс жұмыстарды жүргізетін мекемелер мемлекеттік, қоғамдық және жеке болып үйымдастырылады. Мектептен тыс мекемелер окушыларды жеке тұлға ретінде қалыптастыратын, шығармашылық қажеттілігін қанағаттандыратын қоршаған ортамен таныстыратын, гуманистік және демократиялық тұрғыда қоғамды құруға қатынастыратын әлеуметтік тәрбие институты болып табылады. Мектептен тыс алғашкы мекеме 1918 жылы Мәскеуде « Жас табиғатты сүйүшілер» деген атпен құрылды. Мектептен тыс мекемелердің кеңінен дамыған кезеңі - 20 - 30жылдар.

❖ Мектептен тыс мекемелердің негізгі міндеттері:

1. Эр окушының қалыпты дамуына тиімді жағдай жасау;
2. Ғылыми дүние танымын қалыптастыру;
3. Адамгершілік қасиеттерін дамыту;
4. Ұлттық – мәдени дәрежесін көтеру;
5. Өз бетімен білімін көтеруге жағдай жасау;
6. Енбекке баулу, кәсіби бағдар беру
7. Балалардың демалысы мен бос уакытын ұйымдастыруға көмектесу;
8. Жеке және ұжымдық шығармашылығын дамыту.

КОРЫТЫНДЫ

❖ Мектеп тәрбиесінен өтпеген бала -
суарылмай тұрған гүл сияқты, барлық әсем
түсінен айырылып қалады.

Адам табиғатындағы ақылсыздықты тек
тәрбиенің күшімен ғана ақылға келтіруге
болады. Сондықтан тәрбиеге әрқашан бірінші
жетекшілікті беру керек.

